

МІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра психології і туризму

КУРСОВА РОБОТА з

психології

на тему: «Психологічна готовність дитини до навчання у школі»

Студентки III курсу групи СОа 13-20

Педагогічного факультету романо-

германської та української філології

Спеціальності 014 Англійська мова і

література

Пушкаренко Марини Русланівни

Науковий керівник: викладач

кафедри психології і туризму

Пліш Ганна Йосипівна

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____ Оцінка ЄКТС: _____

Члени комісії:

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

КИЇВ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО ШКОЛИ	6
1.1. Готовність дитини до навчання у школі як психолого - педагогічна проблема	6
1.2. Нормативні критерії психологічної готовності дитини до школи	9
1.3. Визначальна роль мотивації у готовності дитини до школи	12
Висновки до розділу	14
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО ШКОЛИ	16
2.1. Методика та організація корекційно-розвивальної роботи з формування психологічної готовності до шкільного навчання.....	16
2.2. Рекомендації щодо психологічної підготовки дитини до школи	19
Висновки до розділу	23
ВИСНОВКИ	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	26
РЕЗЮМЕ	28

ВСТУП

Актуальність теми. Перед сучасним суспільством постає завдання покращувати освітню діяльність з дітьми дошкільного віку, підготовлювати їх до навчання у навчальних закладах освіти. У Концепції 12-річної загальноосвітньої середньої школи зазначено, що початок навчання дітей необхідно розпочинати з шести років. При цьому зауважується, що виняток становлять ті діти, які за рішенням лікарів і психологів мають ознаки шкільної незрілості.

Вступ до школи є переломним моментом у житті кожної дитини. Його пов'язують з новим типом стосунків з оточуючими (однолітками та дорослими), новим видом основної діяльності (не ігрової, а вже навчальної). Життя дитини зазнає кардинальних змін, які стосуються обов'язків, оточення та режиму. Можна сказати, що це є «кризовим періодом» у житті дитини, адже власні ігрові потреби дитина має задовольняти у навчальній діяльності.

Процес адаптації дітей до шкільного життя триває від кількох тижнів до кількох місяців, залежно від рівня готовності до школи, психофізіологічних особливостей і стану здоров'я.

Головним освітнім завданням є забезпечення диференціації дітей шестирічного віку за готовністю до шкільного життя. Суть диференціації полягає у тому, щоб надати необхідну корекційну допомогу дітям, які мають недостатній розвиток для навчання у школі. Після такої діагностики необхідно забезпечити корекцію недоліків розвитку дітей, у яких було виявлено ознаки неготовності до навчання в загальноосвітньому навчальному закладі з шести років.

Корекційно-розвивальна робота з такими дітьми відбувається у підготовчих групах дошкільних навчальних закладів. Але певна частина

таких підготовчих груп створюється і в загальноосвітніх навчальних закладах.

Дітей шестирічного віку за готовністю до навчання диференціюють психологи, враховуючи при цьому систему освіти, медико-педагогічні консультації, які мають змогу діагностувати причини неготовності дітей до школи; згодом психологи планують корекційну роботу щодо усунення цих причин.

Метою роботи є проаналізувати проблему психологічної готовності дитини до шкільного навчання та розробити рекомендації щодо психологічної підготовки до навчання у школі.

Для реалізації мети було поставлено такі **завдання**:

- проаналізувати теоретичні аспекти проблеми готовності дитини до школи у психолого-педагогічній літературі;
- розглянути нормативні критерії психологічної готовності дитини до школи;
- визначити роль мотивації у готовності дитини до школи;
- розробити методичні рекомендації щодо психологічної підготовки дитини до школи.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є проблема готовності дитини до навчання у школі.

Предмет дослідження. Предметом дослідження психологічний компонент готовності до шкільного навчання.

Гіпотеза. Діти, які відвідували дитячий садок демонструють кращу психологічну готовність до навчання у школі, аніж діти, які не відвідували дитячий садок.

Методи дослідження. Для розв'язування поставлених завдань використано такі методи наукового дослідження: опрацювання науково-педагогічної літератури, теоретичний аналіз літературних наукових джерел, аналіз, синтез, узагальнення, порівняння.

Робота складається зі вступу, двох розділів, які розділені на підпункти, висновків до кожного розділу, загальних висновків і списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО ШКОЛИ

1.1. Готовність дитини до навчання у школі як психолого - педагогічна проблема

Психолого-педагогічна готовність до навчання у школі починає формуватися в дитини в певній послідовності, починаючи з моменту народження у спілкуванні з старшими та однолітками, у грі, праці та дошкільному навчанні. Мова йде про психологічну характеристику дитини та готовність до нових умов життя у школі.

Якщо дитина не підготовлена до школи, то не може зосередитися на уроці, досить часто відволікається, не слухає вчителя та не вмикається у загальний режим роботи класу. У такої дитини не в повну міру розвинута зв'язна мова та розумові здібності, вона не вміє формулювати питання, порівнювати предмети та явища, виділяти головне; така дитина може навіть втратити контроль над собою в деяких ситуаціях. Непідготовлена дитина не дуже ініціативна та не має бажання розвиватись. Їй важко дається спілкування зі старшими та однолітками з приводу навчальних проблем, вона не має цікавості до пізнання навколишнього світу.

Готовністю до шкільного навчання називають сукупність певних фізіологічних та психологічних особливостей дитини дошкільного віку, яка приймає участь у забезпеченні успішного переходу до структурно-організованого шкільного навчання. Передумовами успішного початку навчання дитини дошкільного віку є:

- дозрівання дитячого організму, а точніше, його нервової системи;
- ступінь розвитку психічних процесів;
- рівень сформованості особистості.

Складність перехідного періоду від дитини дошкільного віку до учня полягає в тому, що у дитини вже сформовано основні передумови навчання:

- довільність;
- способи пізнавальної діяльності;
- мотивація;
- комунікативні вміння.

Діти дошкільного віку і молодші школярі не надто відрізняються. «Різниця полягає в тому, що молодші школярі все ще продовжують займатись ігровою діяльністю: вони мають змогу оволодіти навчальною діяльністю як основною лише до десяти років, тобто приблизно до закінчення навчання у початковій школі, саме тому вважається, що діти дошкільного віку і діти молодшого шкільного віку належать до одного періоду – дитинства» [1, с.7].

Діти йдуть до школи маючи різні рівні розвитку та різні рівні підготовки до шкільного навчання. «За спостереженнями вчителів першокласники, які були виховані в сім'ї, втім не отримали певну підготовку до школи, вирізняються надмірною рухливістю, розсіяною увагою, відсутністю певних навичок самообслуговування [7].

Навчання у школі вимагає від дітей вмінь працювати за зразком, слухати і запам'ятовувати навчальний матеріал, який подається вчителем, також необхідно мати базові організаційні навички. Таким чином, підготовка дитини до навчальної діяльності у школі здійснюється на рівні систематичного впливу на всі аспекти формування особистості:

- сенсорне виховання;
- розумове виховання;
- морально-етичне виховання;
- трудове виховання;
- фізичне виховання;

- художньо-естетичне виховання.

Початкова школа надає умови для подальшого становлення особистості дитини, спрямовує розвиток різноманітних здібностей, формує вміння та бажання вчитися, сприяє самовираженню дитини в різних видах діяльності, допомагає навчитись зберігати контроль над собою в певних ситуаціях, приймає участь у збереженні духовного та фізичного здоров'я. «Найпоширеніший засіб виконання цього завдання є створення соціально-побутових умов і зручного середовища перебування дитини в школі» [6, с.150].

Одним із найважливіших аспектів психологічної готовності до навчання у школі є рівень валового розвитку дитини, участь у діяльності класу та вміння пристосовуватись до нових вимог і умов, які пропонує вчитель та школа. Вчитель має допомагати дітям молодшого шкільного віку виконувати їхню роботу різного роду, лише в такому форматі проявляється процес спільної діяльності учнів та вчителя в початкових класах. Саме тому «дитина, йдучи в школу, має вміти розрізняти предмети і їх властивості, тобто володіти чітким та розчленованим сприйняттям» [2].

«Рівень розвитку мови дитини та вміння чітко і послідовно описувати предмети, явища, події, передавати хід думки має визначальний фактор готовності до навчання у школі. Неабияке значення належить гарному орієнтуванню дитини в часі та просторі. [11, с.32]

Система педагогічних впливів, що заснована на корекційній орієнтації дитячої діяльності та педагогічного процесу приймає участь у формуванні якостей, які є необхідними для майбутнього школяра.

Психологічна готовність майбутнього школяра до навчання у школі включає такі компоненти:

- Мотиваційна готовність передбачає прагнення дитини дошкільного віку до навчальної діяльності у школі та розвиток її допитливості; навчання є суспільно значимою справою;

- Особистісна готовність характеризується ставленням дитини дошкільного віку до вчителів, однолітків і школи в цілому;
- Вольова готовність передбачає здійснення контролю над собою, зіставляючи власну поведінку з еталоном;
- Інтелектуальна готовність характеризується певним рівнем розвитку пізнавальних процесів таких, як: сприймання, увага, мислення та пам'ять.

З педагогічної точки зору, щоб бути готовою до школи дитина повинна мати такі вміння та навички, які пов'язані з наступними рівнями:

- розвитку мови (тобто, дитина має мати навички зв'язного мовлення, належний рівень сформованості лексичного і граматичного ладу мови, навички культури мови, уміння аналізувати звуки і букви);
- розвитку математичних уявлень (дитина має мати високий рівень орієнтування на сенсорні ознаки предметів (колір, форму та величину) та володіти способами перцептивних дій, володіти кількісними вміннями підрахунку та достатнім ступенем сформованості просторових й часових уявлень).

Також у дитини дошкільного віку має бути сформовано інтерес до навчання, до певних навчальних вмінь та навичок таких, як: планування, організація, контроль дій та діяльності.

1.2. Нормативні критерії психологічної готовності дитини до школи

Проблема психологічної готовності дитини дошкільного віку до шкільного навчання завжди буде актуальною у житті людства. Для розуміння дитячої поведінки під час переходу від старшого дошкільного віку до молодшого шкільного існує діагностична схема, яка містить у собі діагностику новоутворень дошкільного віку і молодшого шкільного. Ця

діагностична схема включає в себе етапи за якими можна визначити готовність дитини до школи:

- загальна;
- інтелектуальна (пізнавальна);
- мотиваційно-вольова;
- особистісно-психологічна;
- соціальна готовність.

Загальна готовність дітей до шкільного навчання.

У дитини старшого дошкільного віку в стрімкому темпі розвиваються фізіологічні системи (нервова, серцево-судинна, ендокринна та опорно-рухова). Основними критеріями готовності дитини до навчання є:

- ступінь біологічного розвитку дитини (зріст, вага та наявність постійних зубів);
- достатній рівень сформованості психофізіологічних функцій організму;
- стан здоров'я на початок навчання у школі (фізіологічна зрілість);
- діагностика хвороб дитини за попередній рік.

Інтелектуальна готовність дитини до навчання в школі

Інтелектуальна готовність дитини дошкільного віку характеризується та перебуває у тісному зв'язку з розвитком пізнавальної сфери. Головним фактором у цій сфері є подальший розвиток, створення вищих психічних функцій та нових багатофункціональних психологічних систем.

Не менш важливу роль у розумовій готовності дитини старшого дошкільного віку до школи має ступінь розвитку наочно-образного та словесно-логічного мислення. Виконання різноманітних інтелектуальних задач в процесі навчальної діяльності вимагає від учнів образного мислення, яке формується та розвивається на основі засвоєних ним

основних знань про об'єкти, явища і події, які відбуваються у навколишньому середовищі.

Основними видами мислення є:

- наочно-дійове мислення;
- наочно-образне мислення;
- словесно-логічне мислення.

Розумова готовність дитини до школи пов'язана з розвитком розумових процесів, тобто вона має вміти підсумовувати, порівнювати предмети, класифікувати їх за ознаками, виділяти головне, слідкувати за причинно-наслідковими зв'язками та робити висновки.

Дитина дошкільного віку, йдучи в школу, має вміти навички аналізування, узагальнювання, підсумовування інформації, тобто має мати сформовані належним чином пізнавальні процеси [14, с.60].

Мотиваційно-вольова готовність дитини до навчання в школі

Важливою умовою готовності дитини старшого дошкільного віку до навчальної діяльності є вміння підпорядковувати власні дії виконанню навчальної задачі. Головний елемент вольової готовності - внутрішнє зусилля, яке є необхідним для виконання певної діяльності. Це зусилля остаточно формується до кінця дошкільного віку. Дитина ставить собі мету, самостійно приймає рішення, планує послідовність дій, проявляє старання для подолання перешкод, оцінює результат власних вчинків. Дитина дошкільного віку має вже вміти стримувати власні імпульсивні дії, збирати свою увагу та слухати вчителя.

Мотиваційна готовність до навчання характеризується потягом дитини до навчальної діяльності та сформованістю позиції майбутнього учня.

Особистісно-психологічна готовність дитини до навчання в школі

Особистісною готовністю до школи є готовність дитини до інакших умов існування, нового ставлення до навколишнього середовища, людей та

до самого себе, що обумовлене процесом навчання у школі. В самосвідомості дитини закладено декілька головних компонентів:

- змістовний (знання та уявлення про себе);
- оцінковий (самооцінка).

Вище наведені компоненти не можна ділити, їх необхідно розглядати як одне ціле. «Будь-яке судження про себе містить в собі самооцінку» [7].

Соціальна готовність дитини до навчання в школі

Соціальна готовність характеризується вмінням встановлювати відносини зі старшими та однолітками. Ця готовність містить в собі формування у майбутніх школярів якостей, які допоможуть їм у становленні зв'язків з ровесниками, а також у спілкуванні з дорослими.

Кожну дитину необхідно діагностувати на її готовність до школи, для уникнення небажаних труднощів в адаптації та в процесі навчання.

1.3. Визначальна роль мотивації у готовності дитини до школи

Мотиваційна готовність є готовністю дитини до нової для неї соціальної позиції, тобто позиції учня, в основі якої лежить прагнення дитини відвідувати школу та бажання навчатися. Таким чином, мотиваційна готовність є бажанням дитини оволодіти новим соціальним статусом, Виходячи з цих тверджень можемо стверджувати, що мотиваційна готовність є поєднанням кількох мотивів:

- мотиву навчання;
- соціального мотиву.

Сформувавши мотивацію до навчання дітей є доволі складним процесом, адже вона має деякі особливості.

1. Ситуативність мотивації

Мотиви займають чільне місце в дітей молодшого шкільного віку. Діти не замислюються ще про майбутнє, саме тому не мають далеких цілей, хочуть найшвидшим чином завершити справу та зразу отримати результат.

Знання, вміння, навички та формування особистості - результат навчальної діяльності. Дитина молодшого шкільного віку ще не усвідомлює потребу в перспективних завданнях та тому вони не мають важливого значення для неї, завданням вчителя є заохотити дітей до навчання, продемонструвавши необхідність цих знань за допомогою використання заохочувальних предметів чи дій. Матеріал доцільно подавати в оригінальному вигляді, в інакшому випадку діти втратять інтерес до нього.

2. Нестійкість мотиваційного процесу

У молодшому шкільному віці мотиваційна сфера дитини ще перебуває на стадії формування, тобто вона не стійка. У значній мірі в першу чергу від вчителя буде залежати, які мотиви навчання будуть сформовано у дитини.

3. Соціалізація мотивації навчання через авторитет вчителя

Найавторитетнішою особою для дитини в школі виступає вчитель. Якщо вчитель дає виконати завдання, то дитина має його виконати. Вчитель є для дитини носієм соціальних установок та вимог. Дитина прагне, щоб її похвалили за старання, намагається зробити приємне для вчителя. Кожен з учнів прагне отримати похвалу від вчителя, це стимулює дітей працювати. І вчитель має намагатися пробудити цікавість до навчання в дітей, а не просто говорити, що це потрібно говорити.

4. Неузгодженість мотивів навчання, що декларуються і тих, що дійсно спонукають діяти (реальнодіючі).

Діти ще не розуміють всіх мотивів. Тобто, якщо їх запитати чому вони вчаться, то скажуть, що так потрібно. Це є неусвідомленням, яке не дає змоги дітям зрозуміти для чого дійсно потрібно відвідувати школу та навчатися.

Л.І. Божович виділяє дві групи мотивів навчання:

- соціальні мотиви навчання, тобто бажання дитини спілкуватись з іншими дітьми і з дорослими;
- мотиви, які пов'язані з навчальною діяльністю.

Кожен з вище наведених мотивів у певній мірі присутній в мотиваційній структурі дитини молодшого шкільного віку, кожен з них має вплив на формування та характер навчальної діяльності. В усіх дітей рівень вираженості та поєднання мотивів навчання є індивідуальним. Мотиваційна сфера відповідає за досягнення успіху та хорошу самооцінку. Кожна дитина має прагнути до чогось і це відчуття обов'язково повинне бути домінуючим над страхом невдачі.

Адекватна самооцінка та рівень домагань є необхідними умовами для досягнення успіху дитини. Вчителі, батьки і вихователі відіграють ключову роль у формуванні мотиваційної готовності до школи [8, с.49].

Підсумовуючи викладене вище можемо зробити висновок, що наступність у роботі дитячих садків і початкових шкіл щодо формування мотиваційної готовності дитини до школи забезпечується:

- розумінням вчителями та вихователями особливостей мотивації дітей дошкільного віку, необхідності формування мотиваційної готовності до навчання у школі і відповідної роботи у цьому напрямку;
- готовністю вчителів початкової школи, враховуючи при цьому особливості мотиваційної сфери дітей.

Робота у цьому напрямку потребує зусиль як дитячих садків, так і початкових шкіл, тому вона має бути конструктивна та систематична.

Висновки до розділу

Готовність дитини до шкільного навчання є ключовою проблемою для педагогів та психологів, оскільки недостатня готовність може призвести до

різних проблем, таких як труднощі у навчанні, низька мотивація, проблеми зі спілкуванням та розвитком. Готовність формується з моменту народження і включає біологічні, фізіологічні та психологічні критерії. Спеціалісти повинні враховувати всі аспекти готовності дитини до навчання, зокрема мотивацію, що грає важливу роль у формуванні бажання дитини відвідувати школу та навчатися. Оптимальні методи та форми навчання, врахування індивідуальних особливостей кожної дитини допоможуть підвищити якість освіти та забезпечити успішний перехід дитини від дошкільної до шкільної освіти.

РОЗДІЛ 2 МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО ШКОЛИ

2.1. Методика та організація корекційно-розвивальної роботи з формування психологічної готовності до шкільного навчання

Діагностика психологічної готовності дитини до навчання у школі вперше почала впроваджуватися за кордоном. В дослідженнях зарубіжних науковців вона досить часто позначається як діагностика шкільної зрілості.

«Традиційно виокремлюють три аспекти шкільної зрілості:

- інтелектуальний;
- емоційний;
- соціальний» [9].

На основі обраних параметрів розробляються тести визначення готовності дитини до навчання у школі.

Американські дослідники проблеми готовності дитини до школи в першу чергу цікавляться інтелектуальними можливостями. Оскільки розроблені ними тести показують розвиток дитини в сфері мислення, пам'яті, сприйняття й інших психічних функцій.

Найвідомішими зарубіжними тестами є визначення шкільної зрілості такі, як «Орієнтаційний тест шкільної зрілості» Керна-Ірасека та тест Г. Вітцлака «Здатність до навчання в школі».

Вченим Я. Ірасеком було проведено дослідження метою якого є встановити зв'язок між успішністю виконання тесту шкільної зрілості і успішності в подальшому навчанні. За результатами тесту, діти, які успішно пройшли тест, зазвичай, добре навчаються в школі, проте ті діти, які впоралися з тестом незадовільно, не встигають адаптуватись у школі, це призводить до низького рівня навчальної діяльності. Тест Керна-Ірасека доцільно використовувати як в групі, так і індивідуально.

Однією із найвідоміших методик виявлення психологічної готовності до навчання у школі є такі методи, які виявляють психологічні відхилення, що в загальному ґрунтуються на положеннях Д. Б. Ельконіна про завдання діагностики психічного розвитку в перехідних періодах. Науковець дотримується думки, що для розуміння психічного розвитку дитини в перехідні періоди діагностична схема має містити в собі виявлення як новоутворення вікового періоду, так само і появу та ступінь розвитку симптомів, які характеризують настання наступного періоду.

При переході від старшого дошкільного віку до молодшого шкільного необхідно діагностувати:

- формування ігрової діяльності: її основні структурні компоненти (рівень дотримання правил гри, співвідношення ролі та заданих) і рівень розвитку наочно-образного мислення, пізнавальних мотивів та використання символічних засобів;
- втрату безпосередності в соціальних відносинах, узагальнення переживань, пов'язаних з оцінкою та розвиток самоконтролю.

Науковець зауважував, що «предметом такої діагностики є не окремі психічні процеси або функції, а операційні одиниці діяльності. Він зазначає, що це дає можливість більш конкретно діагностувати можливості дитини та на основі цього визначити необхідну корекцію при виявленні відсталості у психічному розвитку» [2].

Існуючі методики, які визначають передумови оволодіння навчальною діяльністю фактично відповідають вищезазначеному методологічному принципу. Серед них методика «Візерунок» Л.І. Цеханської, методика «Графічний диктант» Д.Б. Ельконіна, методика «Малювання по крапкам» А.Л. Венгера.

Також існують тести на виявлення шкільної зрілості, які складаються з різних шкал, які визначають розвиток дитини в різноманітних сферах. Хорошим прикладом можуть бути інтелектуальні шкали естонського

психолога П.Я. Кеаса, що спрямовано на визначення розвитку уявлення, логічного і просторого мислення. Досить ефективною для визначення психологічної готовності дитини до школи є методика М.Н. Костикової. Дослідниця пропонує орієнтуватися, в першу чергу, не на результат тестового випробування, а саме на процес вирішення, аналізувати складності, які виникають у дітей під час проходження тесту, доцільно надавати допомогу дітям для успішного виконання завдання. Наприклад, можуть виникати такі труднощі: різноманітні зупинки у виконанні завдань, різні неправильні їх виконання або перевищення середнього 30 часового показника. Труднощі говорять про те, що дитина не в змозі виконати експериментальне завдання згідно з нормами. У такому випадку вчитель має створити умови для їх подолання. Умовами подолання труднощів є різноманітні види допомоги, які потрібно надавати дітям у процесі виконання тесту. Кожен конкретний випадок потребує надання допомоги, яке має бути здійснено в такому обсязі і якості, які є необхідними для подолання дитиною труднощів.

М. Н. Костикова пропонує п'ять видів допомоги:

- стимулююча;
- емоційно-регулююча;
- спрямовуюча;
- організуюча;
- навчальна [2].

Кожна з вище запропонованих методик характеризується певним рівнем та якістю втручання вчителя в роботу дитини. Результат методики не лише виявляє ступінь психічного розвитку дитини, а також дає можливість визначити індивідуальний підхід до навчання. Таку методику повинен проводити лише висококваліфікований психолог, який має досвід роботи.

Не дивлячись на різноманіття існуючих методик визначення готовності дитини до школи, психологи не припиняють пошук найдосконаліших діагностичних програм, що відповідають таким вимогам:

1. обстеження не має бути надто довгим, оскільки воно має вписуватися в часові рамки запису дітей в школу (квітень-травень);
2. методики мають давати інформацію про мотиваційну готовність дітей до школи;
3. програма обстеження має містити в собі потрібні і достатні компоненти готовності дитини до школи.

В 5-6 річному віці у дитини відбувається активне розширення обсягу знань, а в зв'язку з цим відбувається зміна характеру його розумової діяльності, що базується на розумінні, активному аналізі і синтезі. З розвитком мислення аналіз стає дедалі детальнішим, а синтез загальнішим та точнішим. Діти вже можуть з'ясувати зв'язок між навколишніми предметами і явищами, причинами певних подій. «Починають з'являтися зачатки словесно-логічного мислення. Увага дитини стає менш розсіяною та більш стійкою» [9]. Розвивається мовлення дитини, яке характеризується багатим словниковим запасом і складною структурою. «Головним для дитини стає прагнення набути нові знання і вміння, діти в цьому люблять вчитись за умови, якщо навчальна діяльність відбувається в ігровій формі» [9].

2.2. Рекомендації щодо психологічної підготовки дитини до школи

Підготовка дошкільника до навчання в сім'ї

Психологічна підготовка дитини до школи в сім'ї є необхідною. Можемо виокремити такі умови повноцінного психічного розвитку дитини та її підготовку до навчальної діяльності.

Головною вимогою є регулярна співпраця дитини з іншими членами родини. Наступною умовою успішного виховання та розвитку є вироблення у дитини вміння долати перепони. Необхідно навчити дитину розпочату справу доводити до кінця. Велика кількість батьків розуміють, важливість дитини бажання вчитися, саме тому вони знайомлять її зі школою, вчителями. Все це викликає у дитини бажання вчитися та створює позитивне ставлення до загальноосвітнього закладу.

Батьки мають підготувати дошкільника до неминучих складнощів у навчальній діяльності. Свідомість переборення цих складнощів допомагає дитині правильно ставитися до власних можливих невдач.

Батьки мають розуміти, що основне значення в підготовці дитини до навчання у школі має його власна діяльність. Саме тому їх роль у підготовці дитини до навчальної діяльності не має зводитися до словесних вказівок. Батьки мають керувати, заохочувати, організовувати заняття, ігри та посильну працю дитини.

Ще однією необхідною умовою підготовки дитини до школи та її всебічного розвитку (фізичного, розумового та морального) є переживання успіху. Батькам необхідно створити дитині такі умови навчальної діяльності, в яких він за будь-яких умов отримає успіх. Втім успіх має бути реальним, а похвала - заслуженою.

Важливе значення в психологічному розвитку дитини належить збагаченню емоційно-вольової сфери, вихованню почуттів, вмінню орієнтуватися у власній поведінці на оточуючих. Зростання самосвідомості найкращим чином виявляється в самооцінці, в тому, як дитина оцінює власні досягнення та невдачі. На основі правильної самооцінки виробляється адекватна реакція на осуд та схвалення.

Формування пізнавальних інтересів, збагачення діяльності та емоційно-вольової сфери є передумовами успішного оволодіння дітьми, які готуються до школи певними знаннями, вміннями та навичками.

При підготовці до навчальної діяльності батьки вчать дитину порівнювати, зіставляти, робити висновки та узагальнення. Для цього дитина має навчитися уважно слухати книгу, розповідь дорослого, правильно та послідовно викладати власні думки та грамотно будувати речення.

Від рівня розвитку гри значно залежить розвиток мислення та мови. У грі відбувається розвиток процесу заміщення, з яким дитина зустрінеться у майбутньому в школі при вивченні математики та мови. Дитина в грі вчиться планувати власні дії і це вміння допоможе їй в майбутньому перейти до планування навчальної діяльності.

Необхідно вчити дитину малювати, ліпити, вирізати, клеїти та конструювати. Завдяки таким діям дитина переживає радість творчості, відбиває власні враження, власний емоційний стан. Це дає змогу навчити її діяти послідовно, планувати власні дії, порівнювати результати з очікуваннями. Всі ці вміння відіграють важливу роль в школі.

Підготовка дітей до школи в ДНЗ

Серед функцій, які належать дитячому закладу в системі освіти, крім всебічного розвитку дитини, значне місце посідає підготовка дітей до школи. Адже, від того, наскільки якісно та вчасно буде підготовлена дитина, залежить успішність її подальшого навчання.

Підготовка дитини до школи в дошкільному навчальному закладі містить в собі два основні завдання:

- всебічне виховання (фізичне, розумове, моральне та естетичне);
- спеціальна підготовка до засвоєння шкільних предметів.

Робота вихователя на заняттях з формування готовності до школи містить в собі:

1. Виробити у дітей уявлення про заняття як важливу діяльність для надбання знань. На основі цього у дитини виробляється активна

поведінка на заняттях (вона ретельно виконує завдання, стає уважною до слів вихователя);

2. Розвивати наполегливість, відповідальність, самостійність, старанність. Їх сформованість виявляється у прагненні дитини оволодіти знаннями та вміннями, докладати для цього певні зусилля;

3. Виховувати у дитини дошкільного віку досвід діяльності в колективі та позитивне ставлення до однолітків; засвоювати способи активного впливу на однолітків як учасників спільної діяльності (вміти надавати допомогу, справедливо оцінювати результати роботи однолітків, тактовно відзначати недоліки);

4. Формувати у дітей навички організованої поведінки, навчальної діяльності в умовах колективу.

Виховання та навчання дітей у дошкільному навчальному закладі має освітній характер та враховує два напрями отримання дітьми знань та умінь:

- широке спілкування дитини з дорослими та однолітками;
- організований навчальний процес.

У процесі спілкування з дорослими та однолітками дитина отримує різні відомості, серед яких виокремлюють дві групи знань та умінь. Перша група передбачає отримання знань та умінь, якими діти в змозі оволодіти в повсякденному спілкуванні. Друга група містить в собі знання та уміння, які підлягають засвоєнню дітьми на заняттях. На заняттях вихователь враховує те, як діти засвоюють навчальний матеріал, виконують завдання; перевіряє швидкість, ірраціональність їх дій, наявність різноманітних умінь.

Таким чином, роль батьків у підготовці дітей до школи є неоціненною, оскільки дорослі члени родини виконують функції і батьків, і вихователів, і вчителів. Проте, не всі батьки в умовах відірваності від дошкільного навчального закладу в змозі забезпечити повну, всебічну підготовку своєї дитини до навчання у школі, засвоєнню навчальної

програми. Саме тому велику роль в забезпеченні психологічної готовності відіграє співпраця батьків і дошкільного закладу.

Висновки до розділу

Для діагностики психологічної готовності дитини до навчання у школі використовуються тести, що визначають розвиток дитини в різних психічних функціях. Застосування комплексних методик дозволяє враховувати індивідуальні особливості дитини та її стан розвитку на певному етапі. Організація корекційно-розвивальної роботи повинна враховувати результати діагностики та індивідуальні особливості дитини. Методичні підходи до формування психологічної готовності дитини до школи включають в себе діагностику, розробку програми корекційно-розвивальної роботи, планування та організацію занять, проведення контролю за результатами. Робота вихователя на заняттях з формування готовності до школи включає в себе виховання у дитини досвіду діяльності в колективі та позитивного ставлення до однолітків, формування навичок організованої поведінки та навчальної діяльності в умовах школи. Отже, формування психологічної готовності дитини до школи є важливим елементом підготовки молодшого школяра до навчання.

ВИСНОВКИ

Готовність до шкільного навчання визначається сукупністю фізіологічних та психологічних особливостей дитини молодшого дошкільного віку. Завдяки їй є можливість здійснити успішний перехід до структурно - організованого навчання у школі. Основними передумовами успішної навчальної діяльності є дозрівання нервової системи дитини і організму в цілому, а також важливу роль відіграє ступінь розвитку психічних процесів та рівень сформованості особистості.

Одним із найважливіших аспектів психологічної готовності до навчання дитини у школі є рівень валового розвитку, тобто участь у діяльності класу, вміння пристосовуватись до нових вимог і умов, які пропонує вчитель та школа. Завданням вчителя є допомогти дітям у виконанні їхньої роботи різноманітного роду, лише таким чином проявляється процес спільної діяльності вчителя та дитини в початкових класах.

В кожного в житті є переломні моменти. У дитини старшого дошкільного віку це пов'язано з переходом від ігрової діяльності до навчання у школі. Цей етап тісно пов'язаний з соціальним життям дитини, тобто вона починає спілкуватись з новими людьми: однолітками і вчителями. Здебільшого всі особистісно-зорієнтовані педагогічні розробки спрямовано на прискорення розвитку спостережливості, пізнавальних процесів, інтелектуальних здібностей та на особистісний розвиток дитини в цілому.

Оцінка стану здоров'я дитини при вступі до школи базується на значній кількості параметрів фізичного розвитку, наявності або відсутності хронічних хвороб.

Психологічна готовність до навчання - поняття багатогранне. Воно включає в себе знання, вміння та навички. Основними складовими

готовності до навчання у школі є: інтелектуальна, особистісна та емоційно-вольова готовність. Ці компоненти відіграють надзвичайно важливу роль у розвитку дитини. Дитина дошкільного віку потребує психологічної допомоги кваліфікованого фахівця у разі недостатньої розвиненості якоїсь із складових.

Однією з передумов успішного навчання дитини у школі є її інтелектуальна готовність. У дитини дошкільного віку мають бути добре розвинені основні пізнавальні процеси, щоб навчання проходило у легкій формі.

Інтелектуальний розвиток пов'язаний з навчальною діяльністю та процесом пізнання. Він має особливе значення для дітей молодшого шкільного віку, адже їх уже не задовольняє ігрова діяльність.

Розвиток емоційно-вольової сфери тісно пов'язаний зі становленням регулятивної функції психіки, оскільки у цьому віці діти часто хвилюються, а також у дітей часто змінюється настрій.

Існує велика кількість існуючих методик визначення готовності дитини до школи, головними вимогами їх є: обстеження не має бути надто довгим, оскільки воно має вписуватися в часові рамки запису дітей в школу (квітень-травень); методики мають давати інформацію про мотиваційну готовність дітей до школи; програма обстеження має містити в собі потрібні і достатні компоненти готовності дитини до школи.

Роль батьків у підготовці дітей до школи є неоціненною, оскільки дорослі члени родини виконують функції і батьків, і вихователів, і вчителів. Проте, не всі батьки в умовах відірваності від дошкільного навчального закладу в змозі забезпечити повну, всебічну підготовку своєї дитини до навчання у школі, засвоєнню навчальної програми. Саме тому велику роль в забезпеченні психологічної готовності відіграє співпраця батьків і дошкільного закладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрієвський, Б. М. Проблеми готовності шестирічних дітей до навчання в школі / Б. М. Андрієвський // *Педагогічний альманах : [збірник наукових праць]*. Херсон : РПО, 2010. Випуск 5. С. 6–9.
2. Большакова І. Проблеми психологічної готовності дитини до школи // Київ : Початкова школа. 2005. № 4. С. 4-7.
3. Бушкатова Н.О. Психологічна готовність шестирічної дитини до школи / [упоряд.: К. Муліка]. Полтава : ПОППО, 2008. 84 с.
4. Дубровіна І.В. Готовність до школи. Керівництво практичного психолога // І.В. Дубровіна. Київ: Світич 1995. 132 с.
5. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія: навч. посіб. // Т.В. Дуткевич Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
6. Коломинский Л.Л. Вчителю про психологію дітей шестирічного віку // Л.Л. Коломинский, Е.А. Панько. Київ : Світич. 1998. 190 с.
7. Корякіна І. В. Особистісна готовність дітей 6-го року життя до школи як актуальна проблема сьогодення // І. В. Корякіна. Бердянськ: БДПУ, 2010. № 3. С. 176–185.
8. Любарська І. Співпраця дошкільного закладу і родини у контексті підготовки дитини до школи: [монографія] // І. Любарська. Київ: Видво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. Вип. 17. 72 с.
9. Марченко Н.А. Формування навичок міркування у дітей 5-6-річного віку // Н.А. Марченко, Херсон : РПО. 2001. № 2. С. 18-20.
10. Покроєва Л.О. Проблема підготовки до навчання шестилітніх першокласників // Л.О. Покроєва, Київ : Початкова школа. 2000. № 1. С. 7-9.
11. Проскура О.О. Підготовка дитини до розумової праці у школі // О.О. Проскура, Київ : Початкова школа. 1997. № 10. С. 29-38.

12. Риженко Г. М. Визначення готовності шестирічних дітей до навчання і піклування про їхнє здоров'я. В кн.: Навчання і виховання шестирічних першокласників / Упоряд. К. С. Прищепа. К.: Рад. шк., 1990. С. 10 – 15
13. Скрипченко О.В. Вікова та педагогічна психологія. К:Просвіта. 2001. С. 281-377.
14. Стадненко Н.А. Формування розумових дій у процесі підготовки дитини до навчання в школі // Н.А. Стадненко, Т.В. Ілляшенко, А.Р. Обухівська, Київ : Початкова школа. 2002. №9. С. 58-61.
15. Фурман А.В. Проектування змісту і структури електронного навчально-книжкового комплексу для учнів початкової школи / Анатолій Васильович Фурман, Андрій Несторович Гірняк, Галина Степанівна Гірняк, Тамара Козлова // Вітакультурний млин. 2014. Модуль 16. С. 29-39.

РЕЗЮМЕ

Пушкаренко М. Р.

Психологічна готовність дитини до школи

Готовність до шкільного навчання визначається сукупністю фізіологічних та психологічних особливостей дитини молодшого дошкільного віку. Завдяки сукупності цих особливостей є можливість здійснення успішного переходу до структурно - організованого навчання у школі. Основними передумовами успішної навчальної діяльності є дозрівання нервової системи дитини і організму в цілому, також важливу роль відіграє ступінь розвитку психічних процесів та рівень сформованості особистості.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми, мета та зміст завдань. Основна частина містить два розділи: перший розділ присвячено теоретичній частині, де з'ясовуються головні засади психологічної готовності дитини до школи; у другому розділі описано методичні аспекти формування психологічної готовності дитини до навчання у школі. Теоретичне та практичне значення роботи знаходиться у висновках. Після висновків подається список використаної літератури.

Ключові слова: дитина, особистість, психологічна готовність, критерії, мотивація, методика, діагностика, дослідження.

RESUME

Pushkarenko M. R.

Psychological Readiness of a Child for School

Readiness for school learning is determined by a combination of physiological and psychological characteristics of a preschool-aged child. These characteristics are crucial for a successful transition to structured learning in school. The main prerequisites for successful learning activities are the maturation of the child's nervous system and body, as well as the degree of development of mental processes and the level of personality formation.

The work consists of an introduction, two sections, conclusions, and a list of references. The introduction justifies the relevance of the chosen topic, the purpose, and the content of the tasks. The main part contains two sections: the first section is devoted to the theoretical part, where the main principles of a child's psychological readiness for school are clarified; the second section describes methodical aspects of forming a child's psychological readiness for studying at school. The theoretical and practical significance of the work is in the conclusions. The list of references is provided after the conclusions.

Keywords: child, personality, psychological readiness, criteria, motivation, methodology, diagnosis, research.